Qosimova Mubinaxon

Qo'qon universiteti talabasi

O'ZBEKISTONDA MUSTAQILLIK YILLARIDA BUYUK AJDODLARGA EHTIROM

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishganidan so'ng milliy o'zlikni anglash, tarixiy xotirani tiklash va buyuk ajdodlar merosini o'rganish borasida amalga oshirilgan keng ko'lamli islohotlar tahlil qilingan. Xususan, Amir Temur, Alisher Navoiy, Jaloliddin Manguberdi, Imom Buxoriy kabi buyuk siymolarning jamiyat hayotidagi o'rnini qayta tiklash, ularning xotirasini abadiylashtirish va ilmiy merosini dunyo hamjamiyatiga tanitish bo'yicha davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlari yoritilgan. Maqolada "Uchinchi Renessans" g'oyasi va ajdodlar merosining yoshlar tarbiyasidagi ahamiyati ilmiy asoslab berilgan.

Kalit so'z'lar: Mustaqillik, tarixiy xotira, Amir Temur, ma'naviyat, milliy o'zlik, Uchinchi Renessans, buyuk ajdodlar, islom sivilizatsiyasi, Imom Buxoriy, jadidlar.

Abstract. This article analyzes the large-scale reforms implemented in the Republic of Uzbekistan after achieving independence regarding the realization of national identity, restoration of historical memory, and the study of the heritage of great ancestors. In particular, the priority directions of state policy on restoring the role of great figures such as Amir Temur, Alisher Navoi, Jaloliddin Manguberdi, and Imam Bukhari in society, perpetuating their memory, and introducing their scientific heritage to the world community are highlighted. The article scientifically substantiates the idea of the "Third Renaissance" and the importance of ancestral heritage in the education of youth.

Keywords: Independence, historical memory, Amir Temur, spirituality, national identity, Third Renaissance, great ancestors, Islamic civilization, Imam Bukhari, Jadids.

Аннотация. В данной статье анализируются широкомасштабные реформы, осуществленные в Республике Узбекистан после обретения независимости, касающиеся осознания национальной идентичности, восстановления исторической памяти и изучения наследия великих предков. В частности, освещены приоритетные направления государственной политики по восстановлению роли таких великих деятелей, как Амир Темур, Алишер Навои, Джалолиддин Мангуберди, Имам Бухари, увековечению их памяти и представлению их научного наследия мировому сообществу. В статье научно обоснована идея «Третьего Ренессанса» и значение наследия предков в воспитании молодежи.

Ключевые слова: Независимость, историческая память, Амир Темур, духовность, национальная самобытность, Третий Ренессанс, великие предки, исламская цивилизация, Имам Бухари, джадиды

O'zbekiston Respublikasining davlat mustaqilligiga erishishi nafaqat siyosiy va iqtisodiy suverenitetni, balki xalqimizning ma'naviy va ruhiy dunyosini tubdan yangilash imkoniyatini ham berdi. Mustabid tuzum davrida o'zbek xalqining boy tarixi, madaniyati va buyuk ajdodlari nomi

ataylab kamsitilgan, tarixiy haqiqatlar buzib ko‘rsatilgan edi. Mustaqillikning dastlabki kunlaridanoq "Biz kim edigu kim bo‘ldik, ertaga kim bo‘lishimiz kerak?" degan hayotiy savol kun tartibiga chiqdi.[1]

Tarixiy adolatni tiklash – yangi jamiyat qurishning poydevori sifatida belgilandi. O‘tgan 30 yildan ortiq davr mobaynida buyuk ajdodlarimizga bo‘lgan munosabat tubdan o‘zgardi. Prezident Shavkat Mirziyoyev ta’kidlaganidek: *"Biz yangi O‘zbekistonni barpo etishda ikkita mustahkam ustunga – bozor iqtisodiyotiga asoslangan kuchli iqtisodiyotga hamda ajdodlarimizning boy merosiga, milliy qadriyatlarga asoslangan kuchli ma’naviyatga tayanamiz"*.[2] Ushbu maqolada mustaqillik yillarida buyuk allomalar, sarkardalar va davlat arboblariga ko‘rsatilgan yuksak ehtirom va buning ijtimoiy-siyosiy ahamiyati tahlil qilinadi.

Mustaqillik yillarida amalga oshirilgan eng ulkan tarixiy ishlardan biri – Sohibqiron Amir Temur shaxsining oqlanishi va uning davlatchilik tariximizdagi munosib o‘rnining tiklanishi bo‘ldi. Sho‘ro davrida "bosqinchi", "johil" deb ta’riflangan Amir Temur, mustaqillik tufayli adolatli hukmdor, buyuk sarkarda va madaniyat homiysi sifatida qayta kashf etildi.[3]

1993-yilda Toshkent shahrining markazida Amir Temur haykali qad rostladi. 1996-yil mamlakatimizda "Amir Temur yili" deb e’lon qilindi va Sohibqironning 660 yillik yubileyi xalqaro miqyosda nishonlandi. Toshkent, Samarqand va Shahrisabz shaharlarida muazzam haykallar o‘rnatildi. Eng muhimi, "Amir Temur ordeni" ta’sis etildi, bu esa davlatimizning o‘z ildizlariga sodiqligini namoyish etdi. Bugungi kunda Temur tuzuklaridagi *"Kuch – adolatdadir"* shiori O‘zbekiston qonunchiligi va sud-huquq tizimining ma’naviy o‘zagiga aylangan.[4]

O‘zbekiston zaminidan yetishib chiqqan buyuk muhaddislar va olimlar islom sivilizatsiyasi va jahon ilm-fani rivojiga beqiyos hissa qo‘shganlar. Mustaqillik yillarida ularning qadamjolarini obod qilish, asarlarini tarjima qilish va o‘rganish davlat siyosati darajasiga ko‘tarildi. Xususan, **Imom Buxoriy** majmuasining qayta qurilishi va u yerda Xalqaro ilmiy-tadqiqot markazining tashkil etilishi tarixiy voqea bo‘ldi. Samarqandda Imom Buxoriy, Surxondaryoda Imom Termiziy, Toshkentda Imom Moturidiy markazlarining faoliyat yuritayotgani ajdodlarimiz qoldirgan boy ilmiy merosni chuqur o‘rganishga xizmat qilmoqda.[5] Shuningdek, aniq fanlar rivojiga hissa qo‘shgan **Muhammad al-Xorazmiy, Ahmad Farg‘oniy, Abu Rayhon Beruniy va Abu Ali ibn Sino** kabi allomalarning yubileylari YuNESKO shafeligida nishonlandi.[6] Toshkent shahrida barpo etilayotgan **O‘zbekistondagi Islom sivilizatsiyasi markazi** esa ushbu ehtiromning eng yuqori cho‘qqisi bo‘lib, u Uchinchi Renessans poydevorini mustahkamlashga qaratilgan ulkan loyihadir.[7]

---

[1] Karimov I.A. *Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch*. – Toshkent: "Ma’naviyat", 2008. 14-b

[2] Mirziyoyev Sh.M. *Yangi O‘zbekiston strategiyasi*. – Toshkent: "O‘zbekiston", 2021. 48-b

[3] Ahmedov B. *Amir Temur*. – Toshkent: "Abdulla Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti", 1996. 5-b

[4] *Temur tuzuklari*. (Fors tilidan A.Sog‘uniy va H.Karomatov tarjimasi). – Toshkent: "Sharq", 2011. 72-b

[5] O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 14-fevraldagi "Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazini tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida"gi PQ-2774-sonli Qarori.

[6] Xayrullayev M.M. *O‘yg‘onish davri va Sharq mutafakkirlari*. – Toshkent: "Fan", 1994. 112-b

[7] *Yangi O‘zbekiston va Uchinchi Renessans: nazariya va amaliyot*. (Ilmiy maqolalar to‘plami). – Toshkent: "Zamin", 2022. 22-b

Millatning ruhi uning tili va adabiyotida yashaydi. Shu bois, g‘azal mulkining sultoni **Alisher Navoiy** va shoh hamda shoir **Zahiriddin Muhammad Bobur** merosiga ehtirom ko‘rsatish doimiy e’tiborda.

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universitetining tashkil etilishi, xorijiy mamlakatlarda (Yaponiya, Rossiya, Xitoy, AQSh va boshqalar) Navoiy haykallarining o‘rnatilishi o‘zbek madaniyatining dunyo bo‘ylab keng tarqalishiga xizmat qilmoqda.[8] Har yili 9-fevral va 14-fevral sanalarida butun mamlakat bo‘ylab adabiyot bayramlari o‘tkazilishi an’anaga aylangan. Bu tadbirlar yosh avlod qalbida milliy g‘urur hissini tarbiyalamoqda.

Vatan ozodligi yo‘lida mislsiz jasorat ko‘rsatgan Jaloliddin Manguberdi xotirasi ham mustaqillik yillarida munosib e’zozlandi. Urganch shahrida bunyod etilgan muazzam majmua va sarkardaning ot ustidagi viqorli haykali nafaqat xorazmliklar, balki butun o‘zbek xalqi uchun vatanparvarlik maktabiga aylandi.[9] Prezidentimiz tashabbusi bilan suratga olingan "Mendirman Jaloliddin" seriali esa tarixiy haqiqatni badiiy talqinda xalqqa, ayniqsa, yoshlarga yetkazishda muhim vosita bo‘ldi.

So‘nggi yillarda, Yangi O‘zbekiston islohotlari davrida, XX asr boshlarida millatni ma’rifatga chorlagan **Jadid bobolarimiz** xotirasini abadiylashtirish bo‘yicha inqilobiy ishlar amalga oshirildi. Abdulla Qodiriy, Cho‘lpon, Fitrat, Munavvarqori Abdurashidxonov kabi millat fidoiylarining "Oliy sud" tomonidan oqlanishi (reabilitatsiya qilinishi) tarixiy adolatning to‘liq tiklanishi bo‘ldi.[10] Toshkentdagi "Shahidlar xotirasi" xiyobonining kengaytirilishi va Jadidlar muzeyining tashkil etilishi shular jumlasidandir.

Xulosa qilib aytganda, mustaqillik yillarida buyuk ajdodlarga ko‘rsatilayotgan ehtirom shunchaki haykallar o‘rnatish yoki yubileylar o‘tkazishdan iborat emas. Bu – chuqur siyosiy va ma’naviy-ma’rifiy jarayondir. Birinchidan, bu harakatlar xalqimizning o‘zligini anglashiga, milliy g‘urur va iftixor tuyg‘ularining yuksalishiga xizmat qiladi. Ikkinchidan, ajdodlar merosi bugungi globallashuv davrida yoshlarni turli yot g‘oyalardan himoya qiluvchi ma’naviy qalqon vazifasini o‘taydi. Uchinchidan, buyuk allomalarimizning ilmiy kashfiyotlari va g‘oyalari Yangi O‘zbekistonda barpo etilayotgan Uchinchi Renessans poydevori uchun ilhom manbai bo‘lib xizmat qiladi.

Biz ajdodlarimiz bilan nafaqat faxrlanishimiz, balki ularga munosib voris bo‘lishimiz lozim. Zotan, Prezidentimiz ta’kidlaganidek: *"Tarix – faqat o‘tgan kunlar xotirasi emas, balki kelajakning ko‘zgusidir"*.[11]

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati.

1. Mirziyoyev, Sh.M. (2021). *Yangi O‘zbekiston strategiyasi*. Toshkent: "O‘zbekiston" nashriyoti.
2. Karimov, I.A. (2008). *Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch*. Toshkent: "Ma’naviyat".
3. *Temur tuzuklari*. (2011). (Fors tilidan A.Sog‘uniy va H.Karomatov tarjimasi). Toshkent: "Sharq".
4. Azamat Ziyo. (2000). *O‘zbek davlatchiligi tarixi*. Toshkent: "Sharq".

[8] Sirojiddinov Sh. *Alisher Navoiy: manbalar va tadqiqotlar*. – Toshkent: "Akademnashr", 2019. 10-b

[9] Azamat Ziyo. *O‘zbek davlatchiligi tarixi*. – Toshkent: "Sharq", 2000. 205-b

[10] Mirziyoyev Sh.M. *Yangi O‘zbekiston strategiyasi*. – Toshkent: "O‘zbekiston", 2021. 150-b

[11] Mirziyoyev Sh.M. *Yangi O‘zbekiston strategiyasi*. – Toshkent: "O‘zbekiston", 2021. 55-b

5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 14-fevraldagi "Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazini tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida"gi PQ-2774-sonli Qarori.
6. Xayrullayev, M.M. (1994). *O‘yg‘onish davri va Sharq mutafakkirlari*. Toshkent: "Fan".
7. Ahmedov, B. (1996). *Amir Temur*. Toshkent: "Abdulla Qodiriy nomidagi xalq merosi nashriyoti".
8. Sirojiddinov, Sh. (2019). *Alisher Navoiy: manbalar va tadqiqotlar*. Toshkent: "Akademnashr".
9. *Yangi O‘zbekiston va Uchinchi Renessans: nazariya va amaliyot*. (Ilmiy maqolalar to‘plami). (2022). Toshkent.